

Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap

Ik heb nooit kunnen bedenken dat ik in mijn leven iets met wiskunde zou gaan doen. Ik was een terror student als het om wiskunde ging: op de middelbare school belde mijn vader de wiskunde leraar op, ik kreeg een herkansing en mocht door naar de 5e. Uiteindelijk slaagde ik met een 5 voor wiskunde. Mijn wiskundeleraar zou trots op me zijn.

Vóór het MI werkte ik al een tijdje voor de Universiteit Leiden: aan internationale wetenschappelijke uitwisseling. Ik was daarvoor gestationeerd in Damascus, Syrië. Ik heb daar een tijd gewoond en met plezier gewerkt. Toen brak de oorlog uit.

Vanuit Jordanië vloog ik naar Leiden, voor een gesprek op het MI. En bij het MI vond ik een veilig onderkomen, als een soort Syrische vluchteling, volgens Peter.

Wat trof ik hier aan? Mensen die sandalen dragen, al dan niet met sokken erin (Bas), zelfs collega's op blote voeten (David)! Mensen die 's nachts werken (bijna iedereen in deze zaal), mensen met 1 rode en 1 zwarte trui. (hmm, weten jullie wie ik bedoel). Mensen van top tot teen onder het krijt. Mensen die wiskunde grappen maken en smurvenproblemen oplossen. En ik zag dat een wiskundige iemand is die ook vaak trouwt met een wiskundige (een klein persoonlijk statistisch onderzoekje: met wie hebben deze mensen een relatie?! hmmm interessant). Perplex stond ik toen Bas in een lange email aan een collega-hoogleraar de optie van een binair antwoord aanbood: 0=ja of 1=nee. Het antwoord was kort: 0. Heel stereotyp allemaal.

Maar, na een tijdje zag ik dat er veel bijzondere mensen zijn op het MI. Ik kwam erachter dat wiskundigen ook spannende mensen zijn met een rode cabrio, een huis in Brazilië, een talent voor schaatsen, moonwalking of salsadansen.

Een wiskundige is iemand met de wereld aan zijn voeten. Een wiskundige is bereisd, wereldwijd en spreekt vaak vele talen: Italiaans, Chinees, Nederlands. Dat internationale prak mij aan.

In de Algebra hoek heeft men een sterke link met Frankrijk: er wordt samengewerkt met Orsay en Bordeaux, er wordt vloeiend Frans gesproken en ook vooral VEEL wijn gedronken (in kamer 236).

Ik raakte nauw betrokken bij het ALGANT consortium. Ik ging mijn Frans opfrissen en had vele dineetjes en wijntjes met collega's in Bordeaux.

En zo kom ik bij een Frans thema voor deze avond: vrijheid, gelijkheid en broederschap. Freedom, equality and brotherhood. Liberté, égalité, fraternité: de lijfspreuk van Frankrijk en HET symbool van de Franse revolutie. Dit ideaal is nooit echt werkelijkheid geworden in de samenleving, maar toch herken ik veel hiervan terug op het MI. Ik wil dat graag met jullie nader bekijken.

Vrijheid, gelijkheid en broederschap zijn geen 3 afzonderlijke begrippen, ze zijn bedoeld als 1 ideaal: de drie moeten elkaar in evenwicht houden.

De Franse revolutionairen benadrukten de vrijheid en de gelijkheid, maar lieten de broederschap vaak achterwegen. Vermoedelijk omdat broederschap in tegenstelling tot vrijheid en gelijkheid geen recht, maar een morele zaak is. Daarnaast kun je redeneren dat de individualiteit van de vrijheid in contrast staat met de collectiviteit van de broederschap en daarom lastig te combineren is.

Pas in de decennia na de revolutie kwam broederschap weer terug in de aandacht. Mensen streven naar vrijheid en gelijkheid, maar kunnen dat niet bereiken zonder broederschap, dat was het idee. Vrijheid was het doel, gelijkheid het principe en broederschap het middel. Bij het MI is de broederschap niet achterwege gebleven. Daar kom ik straks op terug.

Laten we eerst vrijheid onder de loep nemen. Vrijheid: dat vinden wij het belangrijkste. Vrijheid van denken, vrijheid van spreken, vrijheid van bewegen. Ook in de wetenschap is vrijheid van cruciaal belang: er moet vrijheid zijn om te kunnen denken/onderzoeken, machtsfactoren mogen geen sturing geven. De verlichting heeft ons als individuen veel vrijheden opgeleverd. Maar, vrijheid kan wel afbreuk doen aan gelijkheid als je vrijheid interpreteert als individualiteit.

Persoonlijk, ben ik me zeer bewust van de waarde van vrijheid en wat het betekent als je geen vrijheid hebt. In Syrië werkte ik in een politiestaat waar alles wat je zegt, doet of waar je naartoe gaat wordt gecontroleerd. Ook de wetenschap stond daar onder toezicht en vrijheid van denken en schrijven bestond niet. Als ik een cursus voor studenten organiseerde moest alles tot in detail worden goedgekeurd door het ministerie. Als ik een film wilde vertonen werd die eerst aan de censuurcommissie voorgelegd. Als ik denk aan de huidige situatie in Syrië, waar ook voormalige collega's, vrienden en burens in vastzitten, kan ik alleen maar mijn ogen neerslaan.

Echter, TE veel vrijheid schijnt voor mensen dan ook weer niet goed te zijn. Recent is er veel onderzoek gedaan naar de zogeheten generatie Y: de generatie die in vrijheid is opgegroeid en alle keuzenvrijheid van de wereld heeft. De generatie waar ikzelf in zit, de PhD studenten en Postdocs in de zaal. Voor onze generatie levert de overvloed aan vrijheid juist stress op. Veel van mijn vriendinnen zijn inmiddels belandt in de 30-ers crisis, een groep waar ik ook onlangs zelf in terecht ben gekomen.

Maar hoe zit het op het MI? Bij ons waait er een wind van vrijheid. We zijn een rare mix van vrije geesten. Collega's laten elkaar in hun waarde: iedereen is vrij te zijn wie hij is. Volgens Peter zijn we een verzameling van uitzonderlijke karakters in 1 team. Ik denk dat dat het MI heel raak kenmerkt.

Een gevaar van vrijheid is dat je de ander beperkt in zijn vrijheid. Het is juist de ander de vrijheid geven, maar ook het vertrouwen om daarmee om te gaan. Op het MI gebeurt dat in kleine dingen: we registreren geen vakantiedagen, ik kom hopelijk rond 10 uur eens op mijn werk. Maar ook in grote lijnen: we vertrouwen elkaars beslissingen en respecteren elkaars talenten, maar ook de dingen waar we niet goed in zijn.

Dan nu gelijkheid. Nederland blinkt uit in het doorvoeren van gelijkheid in de samenleving. Voor de wetenschap is dit wellicht funest. Met het motto 'niet je hoofd boven het maaiveld uitsteken' sleep je geen veni, vidi of vici binnen. In de wetenschap ligt er veel nadruk op excellentie. Ook in ALGANT is dat nu belangrijk om ons te definiëren t.o.v. andere programma's en zo de beste studenten te kunnen selecteren. We willen ook de vrijheid hebben ons anders te ontwikkelen dan anderen, ons buiten de massa te plaatsen.

Maar hoe zit het verder met de gelijkheid op het MI? We zijn wars van hiërarchie. Bijna opstandig als het om hiërarchische structuren gaat. Het stoute kind van de faculteit. Tijdens de lunch zie je de perfecte uitwerking van de gelijkheid op het MI: professoren en PhD studenten lunchen zij aan zij. Toen ik net een week op het MI rondliep leerde Arjen mij dat de wiskunde een egalitaire vakgroep is: een student kan net zo goed wiskundig iets bewijzen en dat uitleggen aan de hoogleraar. De wiskunde spreekt voor zich, niet de status of academische rang.

Bij een dineetje vorige week vroeg ik aan een gast PhD student: wat heb je nou geleerd van de korte tijd die je hier in Leiden als gast doorbracht? Hij zei: het feit dat alle deuren voor je open staan. Iedereen maakt tijd voor je en is toegankelijk.

Dan de broederschap. Broederschap is een deugd. Het betekent zoiets als saamhorigheid, samen optrekken, niet heersen, maar dienen. Het is iets waar je zelf aan moet werken en elkaar in moet inspireren. Eigenlijk een zeer actueel thema in de huidige maatschappelijke discussie over de markteconomie waar onze samenleving veelal op gebaseerd is. Die gaat uit van rationeel egoïsme (kapitalisme), van individualiteit, van eigenbelang. Wat geleid heeft tot de huidige economische crisis.

Het woord broederschap suggereert dat het alleen mannen betreft, dat is bij het MI wel grotendeels het geval, maar natuurlijk ben ik wel gender sensitive.

Dus hoe zit het dan met de broederschap en zusterschap op het MI? Volgens mij vinden we het gewoon fijn om iets te doen waar wij goed in zijn en waar de wetenschap en de wereld iets aan heeft. Vinden we persoonlijk gewin belangrijk? Nee niet echt. We willen goede wiskunde doen, maar wel met z'n allen. Maar het is een hele bewuste keuze om onze organisatie op broederschap te baseren. Iedereen heeft zeggenschap: iedereen draagt een steentje bij en voelt zich daarom verantwoordelijk. Dat kan in de voorlichtingscommissie zijn, het studieadviseurschap, de website, het maken van de roosters, de organisatie van het NMC, noem maar op. Iedereen is onderdeel van het geheel.

Bij ons is er een hoog ontwikkeld gevoel van saamhorigheid: neem een willekeurige promotie. Iedereen, de hele vakgroep, zit in de zaal.

Wat mijn tijd in Syrië en mijn tijd bij het MI overeenkomstig hebben is juist de broederschap. Dat is juist wat ik zo waardeer in het MI. En dat is ook wat ik zo bijzonder vond aan Syrië: er was zo veel broederschap bij de bevolking!

Maar: het MI is sinds het vorige kerstbuffet enorm in grootte toegenomen. Broederschap is makkelijk in een kleine organisatie, maar nu we groeien moeten we uitkijken voor een rommelig geheel, een gebrek aan structuur. En, misschien draagt iedereen wat te veel steentjes bij. We krijgen steeds meer studenten, meer administratie en al onze neventaken kosten daardoor meer tijd. Misschien moeten we meer zaken delegeren. Dat kan ook in saamhorigheid.

Mijn conclusie van deze speech is: broederschap is vanzelfsprekender in een kleine organisatie als het MI was. Iedereen is bevriend, kent elkaar goed. Nu we zo gegroeid zijn is het een uitdaging om de broederschap in stand te houden. Kennen we elkaars namen nog? Zijn dingen nog wel makkelijk en persoonlijk te regelen? Hoe gaan we dat de komende jaren vormgeven? We zullen er harder aan moeten werken om de persoonlijke samenwerking in stand te houden. We zullen keuzes moeten maken in professionalisering, in ondersteuning. Onze uitdaging is nu de balans te zoeken tussen vrijheid, gelijkheid, maar ook vooral de broederschap te behouden. Want dat is de reden waarom ik graag werk met jullie.

Bon appétit!